»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву »Браника« у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«:
За Угарску: Србију, Црну Гору и друге стране државе
на годину К 34·— 46·— дин.
на по године К 17·— 23·— „
на четврт » К 8·50 11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 101. У Новом Саду, у уторак 12. (25.) маја 1909. Година XXV.

Срби у Херцег-Босни после анексије.

За пуних тридесет годика окупације Босне и Херцеговине од стране наше монархије тамошњи је српски народ проживео мукотрпне дане. А ово није морало, није требало бити.

Ми смо били одлучни противници окупацији. Али кад је ова већ била спроведена, ми смо тамошњем српском народу саветовали, да се акомодира, да се прилагоди свима оним установама, које би наша монархија у интересу европске културе и цивилизације створила. Замишљали смо ту културу и цивилизацију тако, да се оне развију из самога народа и да по томе имају корена у самом српском народу. У место тога доживесмо нешто друго.

Окупацијона влада није хтела да развије културу и цивилизацију из самога народа, већ је на против чинила све, да у том народу утуче сваки покрет, сваки напредак у његовој народној култури. Окупацијона влада употребила је баш туђу импортирану културу и цивилизацију против српскога народа у Херцег-Босни. Поплавили су туђи елементи Босну и Херцеговину. Нагрнули су Јевреји из Угарске као шашке, да утуку српску трговину. Велика подузећа с великим капиталима наместила су се у Босни и Херцеговини, да тамошњи народ по вољи експлоатишу. Све је учињено, да развитак српскога живља онемогуће, па у ту врсту спада и извесна верска пропаганда против православља, која је скопчана са српском народношћу. Католици употребљавани су као оруђе против православних. Па кад су се муслимани почели приближавати православнима, окупацијона влада чинила је све, да само спречи то приближење. Ласкала је муслиманима и повлађивала им, па зато за тридесет година није решила важно аграрно питање, што су давно, таки после берлинскога уговора године 1878. решиле Бугарска, Србија и Црна Гора.

Може се рећи, да је језгра окупацијоне политике са свом својом тобожњом културом и цивилизацијом ишла на потиштење и слабљење српскога народа у читавој Босни и Херцеговини.

Ово је била сасвим друга политика, него она, што ју је некад Аустрија водила према српском народу, а која се политика огледала у негдањој војничкој крајини. Војничка управа у негдањој Крајини није никад гонила српски народ као какав непријатељски елеменат, шта више, она је тај елеменат штитила. У бившој крајини или Граници та управа није допустила, да наш народ поплаве Јевреји, јер је знала, да би ондашњи народ био жртва јеврејских спекулација. Граничари су заиста учествовали у извесном степену цивилизације. Каплари, фелбаби, стражмештри брзо су научили немачки па су знали говорити и писати немачки те су се тиме могли јаче изобразити у једном светском језику поред тога, што су у њиним школама могли култивирати свој матерњи језик, те од свога свештеника били поучени у традицијама свога народа. Из простих граничарских кућа постајали су Срби и Хрвати официри и генерали те се Аустрија поносила том својом Границом. Она је могла пред Европом указати на Границу, где је створила оно, што Немци кажу: Ordnung und Gesittung (реда и образовања).

А шта је наопако за тридесет година учинила окупацијона влада у Босни и Херцеговини? Зар оно неколико лепих европских кућа у Источној Босни, па неких владиних здања у Сарајеву и Мостару, па оно мало бечких келнера и фијакера, зар то да је култура и цивилизација? Зар то да је: Ordnung und Gesittung?

Срби у Босни и Херцеговини поред тобожње културе и цивилизације, морали су се у многом погледу рђавије осећати, него под Турцима. Под Турцима је цветала српска трговина па српски трговци штитили су и потпомагали јадну српску рају. Стварали су им школе и богомоље. Турска управа није се мешала у верске одношаје Срба, па су се Срби могли у својим вероисповедним школама сасвим слободно кретати. За време окупације пак није смела ниједна српска вероисповедна општина држати седницу, а да тој седници не присуствује изаслани владин комесар, католик Немац или Пољак. На сваком кораку су Срби осећали, да имају посла са управом, која је против њих не само неповерљива, него и непријатељска.

Хоће ли и сме ли тај непријатељски однос против Срба постојати и после анексије?

Недавно, пошто је анексија постала свршен чин, отишли су у Беч Срби прваци из Босне и Херцеговине под водством честитога Григорија М. Јефтановића, да изјаве своју готовост, како су вољни, да се прилагоде новом положају, што је створен анексијом.

Јасна је ствар, да та добра воља Срба у Босни и Херцеговини мора имати за претпоставку, да једном престане непријатељство против Срба. Култура и цивилизација не би се смеле од сада тако схваћати, да се управља против културе српскога народа на сопственој народној основи.

Према томе, што се у овај мах гради устав за Босну и Херцеговину, а Срби до сад нису учествовали у саветовањима у погледу тога устава, те су Срби у Бечу молили, да им се саопшти нацрт намераваног босанскога устава. То им је учињено те су српски прваци ових дана у Сарајеву држали саветовања о саопштеном им нацрту устава, на који су учинили своје примедбе те у дванаест тачака, које смо у последњем броју нашега листа саопштили, означили оне преинаке, које би се имале учинити у саопштеном им нацрту устава.

Али тек што је мишљење Срба првака о новом босанско-херцеговачком уставу продрло у јавност, таки је у Бечу и у Будимпешти започела кампања против тога мишљења Срба у Херцег-Босни. Главни нападај бечких и будимпештанских новина састоји се у том, да Срби заузимају становиште, као да су Босна и Херцеговина српске земље. Па је ли то тако нешто, да се за то Срби у Босни и Херцеговини морају нападати и исмевати? Па шта су, напослетку, Босна и Херцеговина? Не живи ли тамо народ, који говори једним и истим језиком и који се осећа као једно народно јединство? И православни, и муслиманин и католик зна и осећа, да припада том народном јединству, а православни Срби сачињавају већину становништва Босне и Херцеговине.

Још се у Бечу и Будимпешти радују, што на српском збору у Сарајеву нису учествовали муслимани.

Не знамо, је ли баш то тако било на сарајевском збору, као што то описују бечки и будимпештански листови. Али на сваки начин нека се у Бечу и у Будимпешти не

ЛИСТАК.

БЕЗЛИЧАН ЧОВЕК.

Новела Павла Хајза.

(Наставак.)

Тек што се вашао самохран, притисла га је сва тежина његове судбине. Црте му се помрачише, као да пола склопљене очи виде нешто ужасно, а уста му развуче готово телесни бол. Пролазници, који су познали омиљеног глумца, застали су чисто заплашени, као да се онде у колима извалио самртни боник, који не ће никад више изаћи на позорницу.

Ни часка није помислио на то, да би још могао умаћи, да би могао изрећи икоју другу „последњу реч“, до ли ту, да ће се повиновати вољи те жене. Да би имао снаге, да живи игде другде, до ли на месту, где би њу могао видети, кад год му је воља, изгледаше му да се не може ни замислити.

Није му ишло у главу, да може бити живота, осим у њеној близини. „Захтевај, што се може урадити!“ рече преда се. За тим се сети њена лика, њена гласа, стиска њене руке, а мучно слатки удес, да је гледа а ипак да је се за вечито одрече, изгледаше му не само сношљив, него и као превелика небеска милост.

Кад је ушао у своју собу, видео је управитељево писмо на столу. Здере омот па потпише уговор, и не прочитавши га. Тâ сасвим је свеједно, како се са сужњим поступа у тавници му, кад мора бити без слободе.

За тим дозове своју служавку па јој даде писмо, да га одмах однесе до управитеља. Дубоко је одахнуо, као да му је неко с душе скинуо бреме тешке пакане. „Кад већ морам пропасти, а ово дај да пропаднем!“ рече преда се. После бурâ овог последњег времена био је на њ нашао чудноват мир те је први пут без сниваньа одспавао сву ноћ до зоре.

Кад је онда сутрадан пре подне отишао до својих пријатељâ, и сам се чудио, како му се срце, које је, док је ишао донде, силно куцало, умирило одмах, чим је ушао к њима. Малу је породицу затекао у соби, како, као што се он шалио, »обожава бамбину«, која је без оних веза, што спутавају дете, лежала на крилу своје старе мајке а своје обле ручаце пружила у сусрет њему, кад се он нагао над њу. Морали су му допустити, да мили мали створ у кошуљици ноша по соби и да га тихо љуљка.

— Отправите ви натраг ту талијанску даду па ангажујте мене! рече, шалећи се. Видећете, какав ја природан дар имам за дадиљу. Само не стојим добар, да своје кумче не ћу размазити те угађати свакој му ћуди.

Сви се смејали па тек кад су бамбину опет метнули у колевку, могло је доћи до паметна разговора. Сесила је била у свом кућевном руху. Херц је сад тек видео, како се дивно расцветао њен лик па како је у покретима јој било неке немарне меке умилности, каква је својствена зрелим женскињама. Прво, што му је рекла, кад су сели, да се разговарају, било је:

— Но? А Ваша последња реч?

То је изговорила тако срдачно, да му је топлином прострујало крв.

— Остаћу. Наравно да ћу остати! рече.

Она му без речи пружи руку, коју он за час задржи у својој. Да је пољуби у руку, за то није био довољно смео, па је хвалио Бога, што му је и Феликс живо стао захваљивати а мати изјавила, да у опште није веровала, да би он могао тако изневерити пријатељство.

И сам није сад схватао, како је могао и помислити да умакне. Зар је игде на свету било места, где би се могао осећати код куће тако, као овде? Тâ зар он није свугде био онај „бескућник, онај потукач без мира и покоја“? Од сродникâ му по крви никад му ниједан није стајао близу. Сви су они о животу мислили онако, као његови родитељи. Ово троје су били његова породица по закону једнаких назора, ово је била његова мати, ово брат, ово сестра. Па сестра . . . . ма да га је њојзи привлачио врелији осећај, зар није смео да поверује себи, да ће одржати снагу, да ће у строгој одреци страсне среће у дружењу с њом уживати толико опораве и душевне утехе, колико је смео себи узети, а да се не огреши о братску љубав? Па њена свеђ једнака доброта и ведра мирноћа . . . . зар му нису морале олакшати одреку, све кад би милота њена понашања кад и кад и попретила да ће уништити његов разбор? Па онда ће најзад прибећи детету, па које сме излити сву ону нежност, коју матери није смео указивати.

обмањују тиме, да постоји раздор између православних и муслимана. На против, постоји слога на сасвим солидној основи.

Срби у Босни и Херцеговини показују добре воље, да се прилагоде новим односима, створеним услед анексије. Али ако се мисли и после анексије онако исто владати у Босни и Херцеговини, као и за време окупације, то не ће бити берићета. Срби ће се и даље осећати потиштени, а Босна и Херцеговина носиће и даље у читавом Српству име: „земља плача“.

=

Автономни Абдул-Хамиди.

Кад човек види, шта све радикали раде по ово мало остатака наше народно-црквене автономије, мора му памет стати.

Радикали виде, да су пропали у темишварској дијецези, па сад хоће да изврше **ново насиље**. Наиме, познати обер-опсенар је приволео своје присташе у саборском одбору, да утичу на патријарха Богдановића, да сазове саборски одбор у ванредну седницу, где ће да доконају, како да се ма и насилно „освоји“ темишварска епархија. И **српски** патријарх Богдановић — из благодарности зар, што га је „време“ изабрало за патријарха — радо се одазва жељи радикалској те ће зар и он да санкционише ново насиље радикалско? Нека га, али народ ће и то запамтити, да врховна поглавица наше овопредеоне цркве не ће ни прстом да макне, да стане на пут овим автономним Абдул-Хамидима. А треба патријарх да зна, да не ће дуго потрајати радикалски дахилук!

Само радикали могу данас да показују ту безочност, да данас хоће да уведу наново оно, против чега су они толико викали. Г. 1902. су они на „мајском“ сабору донели закључак, да су **епархијске скупштине одговорне само народно-црквеном сабору, а никако саборском одбору.** А данас? Радикалски саборски одбор се непрестано плете у рад епархијских скупштина, а сад ево спрема атентат на темишварску епархијску скупштину.

А какви су превртљивци радикали, види се и по овом. Годинама су ти опсенари и букачи викали и на саборима нашим, и по својој „Застави“, како наше автономне уредбе не познају управне одборе по црквеним општинама. То су они викали, док и њихове општине нису дошле у ту прилику, да добију такове одборе. Тако је на пр. у Земуну, где пашује пангермански пријатељ др. Бабић, радикалски привремени одбор бирао изборнике за архидијецезалну епарх. скупштину. И то је радикалима било законито. Но сад је и у Меленцима, где не пашују радикали, управни одбор бирао изборнике, па како су у Меленцима радикали пропали, то сад и „Застава“, и Јаков на сва уста вичу: Нема управни одбор права да бира изборнике! Па да ко ће, врага, бирати, кад нема организиране црк. скупштине? Зар да се тако велика српска општина, као што су Меленци, искључи од вршења свог законитог права само за то, што баш због радикалских чуда и покора та општина не може да дође у нормално стање?!

Радикали ћуте као заливени на више пута поновљено питање: **како то, да је радикалски привремени одбор у Земуну могао бирати изборнике за епархијску скупштину, а онај у Меленцима да не може?**

До данас не одговорише на то питање **автономни Абдул-Хамиди**, радикали. И сами виде, да су упали у своју рођену клопку. Жалосно је само то, што се у ту клопку даје увлачити и патријарх Богдановић. Сваки честит Србин би се радовао, кад патријарх не би дао своје неокаљано име бесприморним поступцима радикала, који су у нашој автономији постали у истини прави Абдул-Хамиди.

Е, па чок јаша!

С.

„Велеиздајничка“ парница пред аустријским сабором.

(Свршетак.)

Веома су значајни даљи говори: Немца дра Редлиха и Немца дра Пернерсторфера, првака социјалних демократа.

Заступник Редлих пре свега изјављује, да мора најпре констатирати, да је Фридјунг у своме чланку поставио таква тврдње, које се, бар по његову мњењу, могу и документарно доказати. Чињеница, да је употребљени материјал до неког ступња узет из министарства иностраних дела, не мора значити, да је тај материјал и лажан. Али у осталом доћи ће и онако пред аустријски суд ово питање, па ће се онда просудити ствар. (Др. Тресић-Павичић: Ипак није била племенита улога, што ју је преузео, улога помагача Настића!)

Говорник изјављује надаље, да није у толико задовољан са дебатом, јер се још увек није отворено и поштено изјавило оно, што за право говори цела европска јавност, то јест, да је оно, што се у Загребу догађа, **једна права срамота.** Процес, у коме се истраженици држе кроз много месеци у затвору, и у коме се истрага методички води у селима и градовима целе једне земље; процес, који се тако на широко води, да траје много месеци, носи у себи већ по том сумњу, да **иза тога стоји нешто друго, него ли тежња за истином и правдом.** Процес, који се сада у Загребу води, просто је један **тенденцијозни процес.** Процес, овај има политичку позадину. Пошто је хрватско-српска коалиција ударила правим путем, криво је то Мађарима, па су инсценирали овакав процес, да коалицију расцепају, кад ју не могу укротити. Говорник говори о одношају између Хрватске и Угарске и о тежњама Угарске за народним јединством. Не верује у иредентизам у Хрватској. После пораза Србије процес нема за државу смисла, он је шта више штетан по политику целокупне монархије.

Говорник говори за тим о балканској политици монархије. Ова политика уза све спољне успехе није практична и повољна за монархију. А то за то, јер је Будимпешта средиште онога духа, који у нашој балканској политици свуда задире на нашу штету и прави нам неприлике. Специјални интереси Будимпеште подржавају и процес у Загребу и за то он мора тај процес осудити. На крају изјављује говорник, да ће из неких опортунитетних разлога ипак гласати против прешности Масарикова предлога.

Заст. Пернерсторфер (социјални демократ) изјављује, да ће социјално-демократски савез гласати за прешност предлога. Ствар заслужује, да се о њој поведе реч у аустријском парламенту. Јер Аустрија не стоји према Угарској и Хрватској, као према осталим страним државама и с тога нам не може бити свеједно, колико процената Азије имамо да сносимо. (Овде говорник износи, како се у Угарској поступа с немађарским народима. Ма да је то речено у сабору те би нам дужност налагала, да те речи дра Пернерсторфера као извештај о једном саборском говору донесемо, — ипак то не можемо учинити, јер — какве су преске прилике под **данашњим** режимом у Угарској — неминовно бисмо добили на врат преску парницу због »дражења против мађарског народа“. А таквих парница имамо и сувише на врату! — Ур. »Бр.«) Ми — вели др. Пернерсторфер — трпимо штету у јавном животу због тога, што смо спојени с једном државом, где се тако шта може догодити. Додуше и у Аустрији има још много заостатака азијатског режима, али не можемо пропустити овај моменат, да не изразимо **своје симпатије напорима једног народа, који исто тако као и сваки други има свето право на национ**алну **суверен**ост **и заједницу, тај српски народ, који бајаги у Аустрији данас чини велеиздају**. Та који народ у Аустрији није био оптуживан због велеиздаје? Због велеиздаје оптуживани су Малоруси, Пољаци, Чеси, Румуни, Талијани и Немци. Који народ у Аустрији нема права на велеиздају, док му се у овој држави не да могућност за развијање и не осигура равноправност? (Бурно одобравање код социјалних демократа). Ако ова држава треба да буде нешто више, него домена владареве куће, онда може бити само заједничка отаџбина слободних, независних народа. Говорник се не устручава признати сваком народу, који има разлога, да буде незадовољан, право, да том назадовољству даде израза, па ако не иде другачије, и незаконитим путем. Вели, да је закон обично кодифицирање мисли, које су се већ преживеле, а нарочито је у Аустрији, где је на челу као држ. канцелар стајао један гроф Андраши, који је у своје време био in effigie осуђен на вешала, где је председник парламента био Смолка, а министар Зимјаковски, који су такође некада били осуђени на смрт. И кад би се збиља могло доказати, да су Срби тера-

---

О данима, кад није играо, долазио је после подне на читав сахат пре, но што је време, да се иде у позориште, па је био највеселији и најсмишљенији игридруг, кога је бамбина само могла пожелети. Носио би је ђоче па с њом касао по свим собама, а био је сав срећан, кад би се мале ручице чврсто ухватиле за његову кудраву косу. Кад би онда отишао до великих, био је ванредно весео и расположен.

— Госпођица Херијета је духовито дете, само нешто мало још није васпитана. Али ја се надам, да ћу је васпитати тако, да ће ми бити разборита љубавца.

Кад су једаред и Сесила и мати јој биле спречене те нису могле дете да прате у шетњу, замолио је Хери за дозволу, да своју малу невесту може извести у варош, јер се Талијанка још није разазнавала. Свет, који га је познавао, веома се чудио, кад га је опазио, како лагано ходи украј детињих кочија — такођер поклон од њега — живахно разговарајући са туђински одевеном девојком, која је дугајлију господина веома ценила, јер се он с њоме забављао на њену матерњем језику.

На ручку није хтео да остаје Изговарао се, да мора учити улоге. А прави је разлог био то, што се морао клонити, да не буде сувише дуго са Сесилом. Али је за то за изгубљен сматрао сваки дан, кад је није ни видео.

Иначе је био веома вредан, јер се учила силесија нових комада а управитељ, који је знао, да многи иду у позориште само Херију за љубав, давао му је таквих улога, на које га његов уговор управо није обвезивао.

Но Хери их је играо а није гунђао. Било му је све право, што год му је помагало, да преброди своје мисли без наде. А играо је их за њу. Уговорио је био с управитељем, да његови пријатељи, кад год им буде воља, могу добити ложу на расположење. Кад би их Хери видео у ложи па опазио, да Сесилине црне очи гледају на позорницу, њему би порасла снага те би осетио, да је надмашио сам себе.

Кад би сутрадан морао пустити, да га хвале, био је свагда готово на скоку, њој да каже: »Тâ Ви хвалите саму себе. Што сам Вам се допао, то је Ваша заслуга.«

* * *

Кад и кад би она, ма и готово плашљиво, замерила по штошта, а њему је њена замерка била милија, него безусловна похвала његова пријатеља. У таквим је приликама опет видео, каква је фина смисла, какве нежне ћути о свему, што је уметничко и морално, било у тог лепог створа, какво је благо душе и духа у њој имао тај човек, који је задобио био њену љубав.

Па није ни било сумње, да је Феликс то схватао и захвалан био за то. Но она није његов живот испуњавала тако сасвим, као што би то Хери нашао био да је у реду.

Одмах после повратка наново је преузео управу певачким друштвом. Од како је Сесила постала мати, глас јој је нешто оронуо те га је ваљало штедети. Услед тога није Сесила одлазила на пробе. Осим тога је приказ римске симфоније био на прагу а ту су симфонију сви очекивали великим интересом. Спреме за њу нису Феликсу дале да дахне пуне три недеље дана, тако, да је често уморан и расејан седео за столом, кад се пио чај, па га чак ни детињи смеј ни Херијеве лудорије нису кадре биле да разбуде из замишљености му.

Кад је најзад приређен био концерат, кобан је био за дело сувише повољни претходни суд.

Прву ставку, која је туровно спроводила врло знамениту тему, чврљање и борбу озбиљне душе, која не може да дође до покоја те најзад доспе до сетне ресигнације, нису слушаоци схватили те је остала без ефекта. Једва да је тапшало њих двоје троје. Учинило се публици, да то није онај умиљати млади уметник, што је срочио она пређашња дела а био дошао од Мозарта и Шуберта. Адаџо је онда опет приказало његове познатије црте, само са већом дубљином и усрдношћу. Из тога се адаџа сјала срећа младога брака и ту је другу ставку публика пропратила живахним аплаузом. Али се та весела воља није могла да одржи. Изгледаше, као да је величина римске околице притисла чак и душу сретнога човека те га опет гурнула у мозгалачку дубину, из које се тек на крају могао да дигне до мирна, али свечана расположаја. Али чак ни живописна лепота стара талијанског мотива, који је доминирао у последњој ставци, није умела потпуно да победи разочарање. Слаби аплауз на завршетку, који је био више упућен особи него делу, несумњиво је показао, да је то био само успех, изазван поштовањем.

Феликс се лако наклонио публици па се онда повукао и није га нико могао наговорити, да се опет појави, кад су га неки пријатељи и ученици покушали још једаред да позову. И из зграде га је нестало те су га његови и Хери заман тражили. Дуго су чекали на њ. Он је дотле лутао по хладној јесењој ноћи, догод га умор није отерао кући. Усиљено прибран ушао је собу. Тек топлина, којом га је загрлила Сесила — тâ она је пратала сав зачетак к развитак његова дела те јој је драга била свака нота — и Херијева искрена похвала умедоше да утишају смућену му вољу.

— Богме си ти размажено чедо среће! рече му пријатељ. А ти си опет размазио публику, да свагда уживa само без напора. Париско се искуство поновило. Пази само, покајаће се они и жао ће им бити те ће се некад од тога дела рачунати твоја уметничка величина. Кад за који дан ту симфонију будеш приказао у Колоњу и Бремену, где ниси познат као слављено чудо од детета, умеће онде уважити твоју сазрелу уметност.

— Ти си мој вазда верни друг! одврати Феликс па му стисне руку. Дао би Бог, да се испуни, што ти прориче!

(Наставиће се.)

ли велеиздајничку пропаганду, морало би се најпре питати: А **шта је ова држава учинила, да српско хрватски народ задовољи и учини срећним?** Шта је учинила аустријска држава и аустријска влада, шта су учиниле, да испуне и најскромније захтеве овога народа? Живимо у доба, кад народи не ће да буду играчка појединих владалачких кућа, него самостални индивидуалитети.

За тим говорник вели, да је данас јака солидарност међу народима и да се против њихове воље не могу ратови водити. Вели, да је дошло до рата између Србије и Аустро-Угарске и да су српске регименте аустро-угарске војске отказале послушност, нико их не би могао морално осуђивати, што нису хтеле пуцати на своју браћу. Даље вели, да је данас патриотизам у једној класној држави бесмислица, јер је та држава већини народа, пролетаријату, само непријатељ. За то социјални демократи заступају принцип евентуалног устанка и побуне.

Ми се ограђујемо против тога, да ми не смемо подићи свој глас за своју.... браћу у другој поли монархије и захтевамо, да сви народи имају право на самостално развијање. А како да не захтевамо то и за **Србе, за које је Гете, готово пре 100 година рекао, да ће се морати учити српски само да се могу њихове песме читати.**

Прелазећи на загребачки процес вели, да га осуђује сав парламенат, а томе се потпуно придружују и социјални демократи. Али ови се не задовољавају само с тим. Они **осуђују читав старо-аустријски систем угњетавања народа** а обећавају свима народима ове државе, да ће увек бити на њиховој страни, кад буде требало бранити њихову слободу и њихово право на живот. (Бурно одобравање.)

За тим су још говорили за прешност заступници др. Хрибар, В. Спинчић, др. Душан Бањак и др. Тресић Павичић, који су сви одлучно осудили загребачке оргије.

При гласању, чији смо исход јавили, на позив председникових, да устану сви, који су за прешност Масарикова предлога, устали су: сви социјалисти, сви Чеси, сви Хрвати, Словенци и Срби, обадве малоруске странке. Седели су пак Пољаци, који су се и овде показали као верне скутоноше владине, пангермани и хришћански социјали. Талијани и пољска пучка странка уздржали су се од гласања.

Значајно је, да је за време Масарикова говора на галерији био гроф Естерхази, начеоник аустро-угарског министарства иностраних дела.

Избор изборника за епархијску скупштину бачку.

Пишу нам из Фелдварца 9. (22.) о. м.:

Јуче је извршен избор изборника за епархијску скупштину. Међу пет изабраних изборника тројица су Кошутовци-радикали изабрани. Знамо, да ће сада радикали ударити у таламбасе и у Давидов рог дувати, како су »сјајно« победили, али у истини није тако, и немају се чим хвалити, јер ове и овакове победе сваки би се поштен човек стидео, а само наши радикали могу се њоме поносити. Па и то чак сумњам, шта више уверен сам, да се и они у потаји стиде те своје »победе«, јер победа је та скроз и скроз **швиндлерским** путем и начином извојевана и толику порцију уочности могу имати само наши радикали путуњари, који ни од чега не презају и ничега се не стиде.

Још у уторак стигао је „бефел“ из Новог Сада на „Балканског Цара“, и то од главне команде, да се ради свим силама за избор. То је одмах достављено војсци, која се тога часа на посао дала, но највећма се дао на посао наш млади капелан. Чујемо, да је он преко црквењака топло препоручивао народу радикалске кандидате. А томе се заиста чудимо; та он је у мантији и тек капелан. Та његова би дужност била, да шири у народу слогу, љубав и братство, а не да га напаја страначким страстима. Или зар они други нису његов народ? Држим, да му је најмање места међу кортешима, јер кад му његова војска није знала важније и видније место у црквеној општини дати, свакако није требао стати међу кортеше. Или ваљда је већ и заборавио пролетошњи избор црквеног одбора, кад је он као квалификован човек добио једва три гласа за црквеног одборника, а Панта Ракић, прозвани „ферцерунг“, који није у стању ни три реченице у свези казати и управо не зна ни од куда је шупаљ, добио је 29 гласова. Паметном човеку треба да је и комарац музика. Зар си, оче капелане, заборавио, како си готово силом примљен од црквене општине? Зар се не сећаш, да је чак и конзисторијални изасланик због тебе морао доћи и само пречасном г. проти Боротиј имаш захвалити, што смо те примили за капелана. У осталом не треба се чудити, јер српска пословица лепо каже: „Ни у тикви суда, ни у Влаху друга“.

Но поред свега кортешовања било би слабе вајде како радикалима, тако исто и г. капелану, да се нису послужили лукавством. Председник је наиме одредио, не знамо из ког узрока и на основу ког морског параграфа, тајно гласање, листићима. А ту су прилику употребили баш сами радикалски кандидати у своју корист те су сами себе дали изабрати за бележење имена кандидата онима, који не знају писати. Сад кад узмете, да има велики број оних, који писати не знају, а још већи оних, који немају оловке, него сви иду тим „писарима“, онда замислите, шта се је радило. Чим који дође ком писару, одмах му исти понуди сам себе, а за тим своје верне и одређене, те ако овај не ће милом, а онај му убележи силом.

Само тако и на тај начин радикали су извукли једва тројицу, а тако су увек чинили и продирали и у осталим приликама. Ми отворено тврдимо, да радикала овде нема и та странка и не постоји овде у Фелдварцу. Има њих 5—6 букача, који својом безочношћу злоупотребљују простоту овог народа. Згодном приликом послаћу вам т. ј. ако ми сл. уредништво места даде, животопис сваког посебице, нека народ види, каквих примерака има у њиховој странци. На част им, не завидимо им!

Лука.

НОВИ САД, 11. маја 1909.

— **„Народни захтеви“ и радикали.** Познато је, како радикалске вође истрчавају пред руду те хоће да су већи кошутовци и од самог Кошута. Већ и самим Мађарима мора бити одвратно то несносно натуривање радикалских кићиперака, али их трпе, јер имају политичког рачуна за то.

»Застава« до данас није известила своје телиће о најновијем Јаковљеву трчању пред руду. Ових дана је у новосадском варошком представништву тај исти Јаков у име својих једномишљеника сав запенушен од ропске ревности говорио за предлог, да се варошким чиновницима урачуна двоструко у службу време, за које је трајала мађарска „народна борба“, па је тај исти Томич Јаша, **„најпатријотскији новосадски Мађар“** (како га с подсмехом назива мађарски лист »Бачмеђе«), говорио и за то, да се 1. јануара 1911. г. оснује самостална мађарска банка. Чекали смо, да о том »патријотском иступу“ главара радикалне странке јави штогод и његов породични лист. Али овај ћути те зато морамо ми да малко дигнемо застор са оних дела Јаковљевих, са којих га уздижу кошутовачки листови, но која он пред својим стадом прећуткује. Јер на послетку и радикалски телићи, кад би дознали, што све ради њихов вођа, ваљда би се сетили, да су српским млеком задојени те би ваљда рекли и том вођи, да је одвратно, на рачун џепа новосадских грађана разметати се претворним »хазафишагом«, па онда тражити оно, што осим једне фракције странке независности не желе ни сами Мађари. Независна мађарска банка није нешто, чему се начелно противе немађарски народи па и Срби. Само не ће шовинистичку мађарску банку.

— **Беспримеран простаклук судије истражитеља Кошутића.** Они, што мисле да спасавају монархију измишљотинама против Срба у Троједници, под силним ударцима, које им је у аустријском рајхсрату нанео својим говором знаменити политичар др. Тома Г. Масарик, — нашли су се у небраном грожђу. Према томе није се чудити, што је познати судија истражитељ др. Мирко Кошутић упутио Масарику писмо, у ком спомиње, како је злогласна Раухова »Уш« назвала Масарика „тенденцијозним лажљивцем“, »нитковом« и т. д. Кошутић тражи од Масарика, да му за 48 сахати каже, је ли у нападу на судију истражитеља мислио њега (Кошутића) и је ли вољан обрачунати са »Уставности«?

»Не добијем ли уз рок од 48 сати — наставља тај »образовани« судија — од Вас одговор, прогласујем Вас већ унапред: хуљом, ништаријом, блезганом, човјеком без поштења, а опадачем туђег поштења, нитковом, изметом људског друштва« и т. д.

Није ли то беспримеран простаклук? Да је могао још који простачки израз наћи, Кошутић би и тај употребио.

Др. Масарик је то скандалозно писмо послао уредништву „Србобрана“ уз своје писмо, у ком каже:

»Господа др. Франк, Тарабокија и Кошутић хватају се споредних ствари у мојем говору, али не обарају моје главне приговоре. Што сам навео о саставу судбенога сената, узео сам, и рекао сам то изреком, из неопровргнутих јавних вести. И то из »Právnických Rozhledu«. Те су вести обелодањене већ неколико седмица, али господа их нису опровргла.

Писмо г. Кошутића шаљем Вам као прилог документима, који карактеризују образованост данашње службене Хрватске; пристаје врло добро к излевима службених листова«.

Проф. Масарик добија са свих страна јужног Словенства поздраве и изразе благодарности, што је устао у одбрану човечанских права, а шта о њему мисли један Кошутић, један Доротка и њима слични, на то се нико не обзире. Кошутић, као неки мајчин правник, треба да зна, да се пиљарским грдњама истина не обара.

— **Нису задовољни с комплиментом.** Као што смо јавили, немачки цар Вељем II. је при свом недавнашњем боравку у Бечу у здравици споменуо и „витешки народ Мађара“ („das ritterliche Volk der Magyaren“). Тај комплименат није задовољио наше шовинисте, него су се још разљутили због тог израза „Volk“ те очиташе читаву буквицу немачком imperator-rex-у о том, да они нису „Volk“ („nép“), него „самостални народ“ (»nemzet«). Шовинисте јако боли таково »понижење«. Остале народе, што чине већу половину становништва аустро-угарске монархије, немачки Цезар није ни једном речи споменуо. Као да их нема на свету!

— **Шта хоће наследник престола.** Наследник престола надвојвода Фрања Фердинанд, као што говоре, грозно мрзи све петлове на шовинистичком сметишту. Нема дана, а да који будимпештански лист не измисли о њему какову бајку и да не бакћу око њега: шта мисли, шта хоће, шта ће хтети, да ли је њихов... И то је недавно написао неки престонички лист, е наследник престола хоће, да у Аустрији господаре Немци, а у Угарској Мађари. А откуда знају то та господа? Он им то није казао, јер он се с њима ни у разговор не упушта. То ће бити оно: »Што је баби мило, то јој се и снило«. Но заиста, шта управо хоће наследник престола? То је питање, на које мало њих могу одговорити. Но има много људи, који би знали одговорити на питање, шта наследник престола не ће. На пр. он не ће мађаризацију, и то ни у војсци, ни другде. Па онда на пр. не ће изигравање бирачког права. Он хоће нормалне прилике у Угарској. А кад наследник престола ово хоће, то би требали да задовоље све народе у Угарској, па и мађарски народ.

„Велеиздајничка“ парница у Загребу.

(Педесет и шести дан расправе.)

Пошто у четвртак, 7. (20.) о. м., због Спасова-дне није било расправе у овој парници, то је расправа настављена у петак, 8. (21.) о. м. Тога, 56. дана расправе је започело преслушавање сведока из Црквеног Бока. Први је преслушан

сведок Иван Црнковић, ковач из Костајнице, 37 година му је, римокатолик. Вели, да је лане седио у гостијоници у Костајници, где је било овеће друштво, а присутан је био и оптужени Матијашевић. Тај је викао: »Живили Срби! Босна је Србија! Срби морају бити сложни!« Сведок је на то реагирао, а Матијашевић му викнуо: »Нико! и ниткови!« Чуо је причати, да је ово Србија, да ће овде завладати краљ Петар. — Држ. одветник ставља на њега питања, а сведок мисли да је то који од бранитеља, не одговара му, очигледно по добивеном упутству. Кад га председник представља, онда тек сведок почне да одговара. — Др. Лукинић пита га, нека му барем каже једно име особе, од које је чуо поклике Србији. Сведок не зна ни за једно име, него вели, да је чуо »у народу.« — Др. Лукинић пита га даље, зашто није Матијашевића одмах пријавио суду? — Сведок на то не даје одговора.

Очитује се оптужени Матијашевић. Вели, кад је дошао у гостијону, да су га поздравили са: »Зраво Србине мађароне!« Матијашевић је наиме гласао за Машека. Он је на тај поздрав одговорио, да иако је мађарон, може ипак бити добар Србин. Кад је то чуо сведок Црнковић, који се налазио у гостијони, рекао је, да овде нема Срба, него да су они у Србији. Даље је рекао, да није његов краљ Фрањо Јосиф, већ краљ Петар. Матијашевић је на то плануо и изгрдио Црнковића.

Због тог исказа опт. Матијашевића суочује га председник са сведоком Црнковићем. Овај мало попушта, али у главном остаје код својих тврдња. У истрази исказао је Црнковић, да је Матијашевић извадио револвер. Сада вели, да се само машио у џеп.

Оптужени Матијашевић проглашује све наводе сведока Црнковића лажним и наводи људе, који су читавој препирци присуствовали.

Сведок Марко Крпан, ситничар, исказује такођер о свађи између Матијашевића и Црнковића, која тобоже терети Матијашевића. Исказује једнако као и оптужени Матијашевић. Црнковић је рекао Матијашевићу: »Ако сте Срби, онда је ваш краљ Петар.« Матијашевић је на то скочио и изгрдио Црнковића. То је била сва политика, која се оном згодом терала. Сведок Крпан исказао је тако и у истрази. — Председник му предочује исказ Црнковићев. — Крпан опет одлучно изјављује у лице Црнковићу, да је онако било, као што исказује он, Крпан. Он је био присутан и седео је код истога стола. Оба сведока остају код својих навода. Сведок Крпан изјављује надаље, да се је ширила пропаганда у селу Меченчанима и одржавали се предизборни састанци. За оптуженика не зна ништа. Није чуо поклике, да ће ово бити Србија. — Председник га још једном испитује о свађи између Матијашевића и Црнковића. На питање дра Лукинића Крпан опет потврђује исказе и вели, да је присутан био и

један кочијаш именом Скадарка. — Црнковић вели, да је тај кочијаш отишао пре препирке. — Опет су суочени Крпан и Црнковић. Крпан вели, да се Матијашевић није машио револвера, него се ударао у прса и викао да је он »поданик земаља круне Св. Стјепана«.

Сведок Драгутин Лазић, поседник, српско-православне вере, признаје се Куеновцем, исказује о оној препирци, као и Матијашевић и Крпан. Мирио их је. Вели, да је Црнковић био напит. Суочен са Црнковићем, вели овоме, да у свом исказу лаже. — Др. Лукинић га пита, одкада се православни називају Србима? — Сведок вели: од увек.

Сад се чита записник о преслушању кочијаша Скадарке, који се сада налази у Америци, исказ његов гласи исто онако, као и Матијашевићев и Крпанов.

Тако тројица сведоче против исказа Црнковићева, али државни одветник не уредује против Црнковића због сумње кривог сведочанства и то за то, јер је исказивао неповољно по оптуженика.

Сведок Илија Јелисавац, скелар, 56 година стар, приповеда, како је у општинском већу у Црквеном Боку створен закључак, да се има гласати за дра Стојановића. Лазић је био противан томе, јер је био за Машека. С оптуженицима се није дружио, јер су били против владе, а он је био за владу.

Опт. Ђорић изјављује, да предлог није био стављен у седници општинског заступства, него се после седнице само препоручило гласати за дра Стојановића.

Расправа се наставља у суботу.

Политички преглед.

— **Бој на бугарско-турској граници**. Ономад је турска војска напала бугарска погранична села Ковантук и Хасантепе. Напала је надмоћном силом и поседне Хасантепе. Кад бугарска војска доби помоћи, отме од Турака поседнуто место. Од Бугара нико није рањен. Цео догађај се сматра за инцидент локалног значаја.

— **Умножење енглеске флоте**. Рат, страшан рат се приближује између Енглеске и Немачке. У Енглеској, где су до сада преко рамена гледали на копнене државе, страшно су узнемирени услед колосалног оружања Немачке на мору и на суву. Ономад је маршал лорд Роберт с, као нека нова Касандра, подигао свој глас у кући лордова и казао, да данашња енглеска сувоземна војска не вреди ништа и да одмах треба увести општу војничку дужност. У исти мах јечувени енглески адмирал лорд Берсфорд (Beresford) на једном банкету у Лондону рекао, е је врло важно, да Енглеска ове године спусти на воду 8 огромних ратних бродова типа „Dreadnought" (сваки такав брод има 20.000 тона запремине, 10 грдних топова од 30·5 cm калибра осим остале артиљерије). Лорд Берсфорд је означио као врло озбиљно данашње стање енглеске флоте, јер нема згодне организације за припрему рата.

— **Шта Јапан смера**. Недавно је јапански принц Нашимото био у Бечу и у Будимпешти те се говорило, да је том приликом склопљена војничка конвенција између Аустро-Угарске и Јапана у случају, да да се ма која од те две државе заратити с Русијом. „Матен" побија то, али додаје, да је принц Нашимото у Цариграду ишао на то, да се такова погодба склопи између Турске и Јапана, ако би се ма која од те две државе заратила с Русијом. Јапан наиме иде за тим, да освоји целу Манџурију. То се јасно види из врло ратоборног говора јапанског ратног министра. Јапан смера, да наново завојшти на Русију.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 11. маја 1909.

— **После кише јапунце**... Поштени српски листови су изнели, да радикали не само да нису ништа учинили за српске школе у банатској Црној Гори, него су још ударили намет на вилајет, разрезали су школски прирез на наш народ у темишварској епархији. Кад је поступак радикалских талми-народњака изнесен пред народ, радикали су се нашли у запари и тек **сада**, после добивених прекора, радикалски саборски одбор се смилова те даде на оправку српске школе у Лукаревцу »велику« припомоћ од — 1000 Круна! И излапела »Застава«, јављајући то, кличе: »Тако је обезбеђен опстанак српске школе у Лукаревцу.« Јадно је то »обезбеђење«! Тек **сада**, кад треба народу замазати очи с обзиром на изборе за епарх. скупштину, сетили су се радикали српске школе у Лукаревцу са — 1000 К. Српској школи се даје мрвица, али за то радикалски адвокати, — који против **српских** земљорадничких задруга лакомислено покрећу парнице, да би те задруге отерали са закупљене манастирске земље (случај у ман. Сенђурђу и Бездину) па ове дали својим партизанима, но те парнице **изгубе**, — знају из фондова мало друкчије наплатити своје адвокатске трошкове.

»Застава« тврди, да је саборски одбор »пружио помоћи и српским школама у Српској Чанади, Торњи, Станчеву, Ђиру, Бочару, Краљевцу, Парцу,« но не каже, колика је та »помоћ«. А то бисмо баш волели, да знамо.

Оно пак, што »Застава« с овим у свези трабуња о дру Политу, либералима и алмажанима, то је само очајнички покушај, да се **старим лажима** обмане народ.

»Застава" трабуња и о манастиру Ходошу. Што се тога тиче, питамо: где је резултат у парници ради манастира Ходоша, коју воде радикалски јуристански »капацитети«? Ево је седам година прошло, па једва су потрефили на послетку компетенцију суда, а потрошили су већ многе хиљаде за ту парницу.

Да! По »Заставиној« лажној тврдњи др. Полит је уступио Румунима »испод жита« ман. Ходош онда, кад још **није био фискал** нар. фондова и кад је за доба деобе међу Србима и Румунима др. Полит још био у Бечу па није ни учествовао у нашим народно-црквеним автономним стварима. Ала ти лажу!

Но бадава лаже »Застава«: Не помаже вам после кише јапунце!

— **Велика несрећа при градњи**. Овдашњи бравар Леополд Бернолд проширивао је своју радионицу просторијом за ковање. Градњу је поверио грађевинару Стевану Цоцеку. Зграда је у петак по подне већ била под кровом, кад око 4 сахата по подне уз велик прасак срушисе један зид, на који је метнута дебела спојна греда. Рушевине смртно ране два радника; једном сиромаху је маса цигаља пала на груди те му раздрузгала грудни кош, а другом размрскала горњу вилицу. Те две јадне жртве данашњег несретног, могли бисмо рећи спекулативног начина зидања су Михаљ Кери и Шандор Баро. Лакше су озлеђене надничарке Ева Аничићева и Марија Фителска. Озлеђенима је одмах пружена лекарска помоћ те ће оба радника можда остати живи, али тешко те ће икад бити способни за напорни зидарски занат. Како је полиција установила, цигља, којом се та зграда зидала, врло је рђава, тако да је човек може рукама размрвити. Такова цигља није за јачу, издржљивију градњу. Варошки капетан г. Август Цанбауер мл., који је понео собом такав један управо черпић, а не цигљу, уверио се, да је ову велику несрећу проузроковала једино спекулација и за то ће онај, који је за то крив, одговарати пред судом.

— † **Душан плем. Бајић**. Наши стари српски трговци у Бечу знали су својим трудом и својом умешношћу задобити добар глас у великом трговачком свету а поред тога и стећи знамените иметке. Времена се променила. Несолидна конкуренција чини и у Бечу велика пустошења у трговачком свету па се и старе српске трговачке фирме онде једва могу да одрже, а неке су већ пале. Негда чувена трговина са свињама, која је била у рукама српских трговаца у Бечу, прешла је у туђе руке па је млађи нараштај српских трговаца морао отићи у комисијонаре. Али и ту према јакој утакмици тешко може да се одрже. Ове године имамо две млађане жртве у неједнакој утакмици са несолидном трговачком конкуренцијом. Тек што је месеца фебруара ове године честити Милан плем. Бајић постао жртва, ево бечке новине доносе и другу жалосну вест, да је истога Бајића брат од стрица, Душан плем. Бајић такођер пао на жртву. Покојник је био још млад човек од 28 година и имао је сва добра својства за успешан трговачки рад. И као млад човек био је одликован Маријаниним крстом немачког витешког реда. Оставља за собом неутешну матер и многобројну родбину. Нека је покој души младог Србина Душана плем. Бајића!

— **Не 3, него 14 дана затвора због »мађарског експонента«**. Јавили смо, да је у Пожези г. Горшетић осуђен на три дана затвора због тог, што је Рауха назвао мађарским експонентом. Ту вест имамо да исправимо у толико, да је г. Горшетића кот. власт осудила по »пригелпатент«-у не на три, него на **14** дана затвора.

Ма људи божји, Рауха је тако назвао министар-председник Векерле, па би по логици кот. власти пожешке и овога требало осудити.

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— **»Спровађају« Апоњијев школски закон.** У седници управног одбора крашовско-северинске жупаније известио је школски надзорник Берец, да је последњих дана опет покренуо дисциплинарни поступак против 13 вероисповедних учитеља, јер — вели — резултат њихова обучавања у мађарском језику »не одговара законским захтевима«.

— **Проговорио němāk.** Из Чантавира јављају: Неки младић по имену Мартин Лебовић већ годинама иде по Угарској и продаје прибор за писање. Да му посао боље иде, причинио се глухонемим. И, заиста, није рђаво рачунао, јер су и из сажаљења куповали од њега. Но општински кнез ухвати га у лажи те га је за сада полиција узела у своје окриље.

— **За четири дана у Америку.** Из Ливерпула јављају: Данас у 10 с. 58 м. је парни брод »Мауретанија« за 4 дана 16 сахата и 53 минута стигао из Ливерпула у Њујорк. Просечно је превалио 25·62 морских миља, на дан дакле 664 морских миља.

— **Помиловање Стесеља и Њебогатова.** Руски цар Никола II. је 6. (19.) о. м. о 40-годишњици свог рођења помиловао бившег генерала и браниоца града Порт-Артура Стесеља и бившег контрадмирала и заповедника 3. тихо океанске ескадре Њебогатова те су одмах пуштени из петропавловске тврђаве, где беху заточени.

НОВИЈЕ.

Петроград, 10. маја. Државна Дума је у првом и другом читању примила законски предлог, који се односи на оснивање свеучилишта у Саратову.

Цетиње, 10. маја. Нови грчки дипломатски агенат предао је данас кнезу Николи I. своју акредитиву.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву »БРАНИКА«.

Социјалисте против индиректне порезе

Брно, 11. маја. Социјалисте су демонстровали против намераване индиректне порезе.

Црна Гора и Бугарска.

Цетиње, 11. маја. Потписан је трговински уговор између Црне Горе и Бугарске.

Пријатељство између Аустро-Угарске и Бугарске.

Софија, 11. маја. Аустро-угарски посланик предао је краљу акредитиву. Рекао је, да је његова влада уверена, да ће везе искреног пријатељства, које су тако чврсто везане, у будуће бити још тешње. Краљ је одговорио, да је уверавање о искреном пријатељству Аустро-Угарске према Бугарској тим драгоценије, што у том види ново јемство за жељу цара и краља Фрање Јосифа, да те пријатељске везе у будуће буду још тешње везане. Краљ то исто жели.

Догађаји у Турској.

Цариград, 11. маја. Врховни заповедник генерал Махмуд Шефкет паша сматра свој задатак за довршен и враћа се у Солун, где још хапсе реакцијонаре, што су склопили тајно друштво.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Јанко Перић.**

ОГЛАСИ.

Код **катара у стомаку и у цревима** признато је несрамљено лековито дејство опробане горке воде **ФРАЊЕ ЈОСИФА**. Ову минералну воду подносе врло лако, она дејствује без болова па чак и код надражљивих црева не проузрокује никаквих незгода. Дневни оброк: пола винске чаше пре доручка. IX. 76 39—

АДВОКАТСКИ КАНДИДАТ
са већом праксом може одмах ступити у адвокатску канцеларију
Дра Милана Мандића,
Будимпешта, (I. Döbrentei utcza 4.)
217 3—3

Примам на машини
штрикање и потштрикавање
ЧАРАПА
по умереној цени.
Ј. Пандуровић,
6 43— Кошутова улица бр. 25. врата 9.

Ко хоће
дуго да живи
и да увек буде здрав, те да му никад ни доктор ни апотека не треба тај нек поручи
ЦРНОГ ТРЕБИЊСКОГ ВИНА
—:: 15% ::—
2 флаше (шампањске величине) 3 круне свака штација franco код
Лазара Станковића
14— 173 Стапар — Бачка.

Хотел „БЕЛА ЛАЂА"
ЂУРЕ ЗУРКОВИЋА Нови Сад,
модерно са свима удобностима удешен, најподесније место за састанке странаца, са изврсном кујном и најбољим пићем.
Точи прастаро
1 44-150 (urquell) **ПИЛЗАНСКО ПИВО.**
Овде се може јефтино добити **Билијар** са лоптама и кејовима, као и један полован **Ландауер.**

Власник и издавалац: деоничарско друштво „Браник."
Штампарија деоничарског друштва „Браника".